

Nam non solum sacramenta diversa sunt, verumetiam promissa. Ibi videntur temporalia proponi, quibus spiritale præmium occulte significetur : hic autem manifestissime spiritalia promittuntur, et æterna. Temporalium autem bonorum atque carnalium, et spiritalium atque æternorum, quæ clarior certiorque distinctio est, quam Passio Domini nostri Jesu Christi? in cuius morte satis constitit, non istam terrenam transitoriamque felicitatem a Domino Deo pro magno munere sperandam et optandam : quandoquidem in unigenito Filio suo, quem tanta illa perpeti voluit, longe aliud a se peti expectarique oportere apertissima distinctione declaravit. Hanc igitur passionem Domini nostri Jesu Christi, velut distinctionem duorum Testamentorum, hoc quod de juvencæ rufæ mactatione narratur, satis congrue præfiguratur.

II. « Locutus est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : Ista distinctio Legis quæcumque constituit Dominus : » ac deinde mandare incipit hæc adjungens et dicens : « Loquere filiis Israël. » Potest etiam ita distinguere, « Et locutus est Dominus ad Moysen et Aaron dicens : » Ista distinctio Legis quæcumque constituit Dominus, dicens : » Non quæcumque constituit Dominus creans, sicut cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt : sed quæcumque constituit Dominus, dicens, in duobus videlicet Testamentis ; ut deinde sequatur : « Loquere filiis Israël, » et accipiant ad te juvencam rufam sine vitio¹. » Juvenca rufa carnem Christi significat. Sexus foemineus est, propter infirmitatem carnalem ; rufa est, propter ipsam cruentam passionem. Quod autem ait : « Accipiant ad te, » in ipso Moyse figuram Legis ostendit : quoniam secundum legem sibi visi sunt occidere Christum, quia solvebat secundum ipsos sabbatum, et sicut putabant observationes legitimas

¹ Num. xix, 2.

profanabant. Quod ergo sine vitio dicitur hæc juvenca, mirum non est : hanc enim carnem etiam cæteræ hostiæ figurabant, ubi similiter sine vitio pecora immolari jubentur. Erat quippe illa caro in similitudine carnis peccati, sed non caro peccati¹. Verumtamen hic ubi evidentius Legis distinctionem Deus voluit commendare, parum fuit dicere, « Sine vitio, » nisi diceretur, « Quæ non » habet in se vitium : » quod si repetendi causa dictum est, fortasse non frustra est, quod eam rem ipsa repetitio firmiter commendavit. Quanquam et illud non abhorret a vero, ut ideo additum intelligatur, « Quæ non habet in » se vitium, » cum jam dictum esset, « Juvencam sine » vitio, » quia in se non habuit vitium caro Christi, in aliis autem habuit, qui membra sunt ejus. Quæ enim caro in hac vita sine peccato, nisi illa sola, quæ non habet in se vitium? « Et non est superpositum super eam jugum. » Non enim subjugata est iniquitati, cui subjugatos inveniens liberavit, et eorum vincula dirupit, ut ei dicatur : « Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis². » Super illius quippe carnem non est positum jugum, qui potestatem habuit ponendi animam suam et iterum sumendi eam³.

III. « Et dabis eam, inquit, ad Eleazarum sacerdotem⁴. » Cur non ad Aaron, nisi forte ita præfiguratum est, non ad tempus quod tunc erat, sed ad posteros hujus sacerdotii passionem Domini perventuram? « Et ejicient eam » extra castra : » sic et ejectus est Dominus passurus extra civitatem. Quod autem ait : « In locum mundum, » ita significatum est, quia non habuit causam malam. « Et » occident eam in conspectu ejus : » sicut occisa est caro Christi in conspectu eorum, qui jam futuri erant in Novo Testamento Domini sacerdotes.

¹ Rom. viii, 3. — ² Psal. cxv, 16, 17. — ³ Joan. x, 18. — ⁴ Num. xix, 3.

IV. « Et accipiet Eleazar sanguinem ejus, et asperget » contra faciem tabernaculi testimonii a sanguine ejus » septies¹. » Hæc testificatio est, Christum secundum Scripturas fudisse sanguinem in remissionem peccatorum². Ideo « Contra faciem tabernaculi testimonii, » quia non aliter declaratum est, quam fuerat divino testimonio prænuntiatum. Et ideo « Septies, » quia ipse numerus ad mundationem pertinet spiritalem.

V. « Et cremabunt eam in conspectu ejus³. » Puto quia concrematio ad signum pertinet resurrectionis. Natura est quippe ignis, ut in superna moveatur, et in eum convertitur quod crematur. Nam et ipsum cremare de græco in latinum ductum verbum est a suspensione (*σπένδω*, *suspendo*). Quod vero additum est, « In conspectu ejus, id est, in conspectu » sacerdotis, » hoc mihi insinuat videtur, quia illis apparuit resurrectio Christi, qui futuri erant regale sacerdotium. Jam quod sequitur: « Et pellis ejus, et carnes, et » sanguis ejus cum stercore ejus comburetur⁴, » id ipsum expositum est, quo modo concremabitur: et significatum est, quod non solum substantia mortalis corporis Christi, quæ commemoratione pellis, et carnum, et sanguinis intimata est, verumetiam contumelia et abjectio plebis, quam nomine stercoreis significatam puto, converteretur in gloriam, quam combustionis flamma significat.

VI. « Et accipiet sacerdos lignum cedrinum, et hyssopum, et coccinum, et immittet in medium combustionis » juvenæ⁵. » Lignum cedrinum spes est, quæ debet in supernis firmiter habitare. Hyssopus fides, quæ cum sit herba humilis, radicibus hæret in petra. Coccinum charitas, quod fervorem spiritus, igneo colore testatur. Hæc rita debemus mittere in resurrectionem Christi, tanquam

¹ Num. xix, 4. — ² Rom. iii, 25, et Ephes. i, 7. — ³ Num. xix, 5. — ⁴ Ibid. — ⁵ Ibid. 6.

in medium combustionis illius, ut cum illo sit abscondita vita nostra, sicut dicit Apostolus: « Et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo¹. »

VII. « Et lavabit vestimenta sua sacerdos, et lavabit » corpus suum aqua, et postea introibit in castra, et » immundus erit sacerdos usque ad vesperam². » Lavatio vestimentorum et corporis quid est, nisi mundatio exteriorum et interiorum? hoc sacerdos. Deinde sequitur: « Et qui comburet eam, lavabit vestimenta sua, et lava- » bit corpus suum aqua, et immundus erit usque ad ves- » peram³. » In eo qui comburit, eos figuratos arbitror, qui Christi carnem sepelierunt, resurrectioni eam veluti conflagrationi mandantes.

VIII. « Et congregabit homo mundus cinerem juven- » cæ, et ponet extra castra in locum mundum⁴. » Quid dicimus cinerem juvenæ, reliquias videlicet illius interfectionis et combustionis, nisi famam quæ consecuta est passionem resurrectionemque Christi? « Quoniam sunt » reliquiæ homini pacifico⁵. » Nam et cinis erat, quia velut mortuus ab infidelibus contemnebatur: et tamen mundabat, quia et resurrexisse a fidelibus credebatur. Et quia hæc fama apud eos maxime claruit, qui in cæteris, gentibus erant, et non erant de consortio Judæorum, ideo dictum esse existimo: « Et congregabit homo mundus » cinerem juvenæ: » mundus utique per interfectionem Christi, quæ Judæos fecerat reos. « Et reponet in locum » mundum, » id est, honorabiliter tractabit: tamen » Extra castra, » quia extra celebrationem judaicæ consuetudinis honor evangelicus claruit. « Et erit synagogæ » filiorum Israël in conservationem. Aqua aspersionis, » purificatio est. » Postea declarat plenius quemadmodum

¹ Coloss. iii, 3. — ² Num. xix, 7. — ³ Ibid. 8. — ⁴ Ibid. 9. — ⁵ Psal xxxvi, 37.

ex isto cinere fiebat aqua aspersionis, unde mundabantur a contactu mortuorum, quod utique significat ab iniquitate hujus moribundæ vel morticinæ vitæ.

IX. Sed mirum est quod sequitur: « Et qui congregat, » inquit, cinerem juvenæ, lavabit vestimenta sua: et » immundus erit usque ad vesperam¹. » Quomodo erit ex hoc immundus, qui mundus accesserat: nisi quia et ii qui sibi videntur mundi, in fide christiana se agnoscunt, « Quia omnes peccaverunt et egent gloria Dei², » justificati gratis per sanguinem ipsius? Hunc tamen vestimenta sua lavare dixit, non etiam corpus suum; credo, quod illius cineris congregatione et repositione in loco mundo, si hæc spiritualiter intelligantur, jam intrinsecus vult intelligi fuisse mundatum: sicut Cornelius audiens et credens quod prædicaverat Petrus, ita mundatus est, ut ante visibilem baptismum, cum suis qui aderant, acciperet donum Spiritus sancti³: verumtamen nec visibile sacramentum contemni potuit, ut ablutus etiam extrinsecus lavaret quodam modo vestimenta sua. « Et erit, inquit, » filiis Israël, et proselytis qui apponuntur, legitimum » æternum⁴. » Quid aliud ostendit, nisi baptismum Christi quem significabat aqua aspersionis, et Judæis et gentibus profuturum, id est, filiis Israël et proselytis tanquam naturalibus ramis et inserto pinguedini radicis oleastro? Quæ autem non faciat intentum, quod post abluionem de singulis quibusque dicitur: « Et immundus » erit usque ad vesperam? Neque hic tantum, sed in omnibus, aut pene in omnibus talibus mundationibus hoc dicitur. Ubi nescio utrum aliquid aliud possit intelligi, nisi quod omnis homo post remissionem plenissimam peccatorum permanendo in hac vita contrahit aliquid, unde

¹ Num. xix, 10. — ² Rom. iii, 11, 23. — ³ Act. x, 44. — ⁴ Num. xix, 10.

sit immundus usque ad ejusdem vitæ finem, ubi ei dies iste quodam modo clauditur, quod significat vespera.

X. Deinde incipit Scriptura dicere, et exequitur quemadmodum immundi facti homines, aqua illa aspersionis purificentur: « Qui tetigerit, inquit, mortuum, omnis » anima hominis immunda erit septem diebus: hic purificabitur die tertio et die septimo, et mundus erit¹. » Et hic nihil aliud intelligendum video, nisi contactum mortui, esse hominis iniquitatem. Septem vero dierum immunditiam propter animam et corpus dictam puto, animam in ternario, corpus in quaternario. Quod quare ita sit, longum est disputare. Secundum hoc arbitror dictum per Prophetam: « In tribus et quatuor impietatibus non » aversabor². » Adjungit autem, et dicit: « Si autem » non purificatus fuerit die tertio et die septimo, non » erit mundus. Omnis qui tetigerit mortuum ab omni » anima hominis, et mortuus fuerit, et non fuerit purificatus³, » id est, ante mortuus fuerit tacto mortuo, quam fuerit purificatus, « Tabernaculum Domini polluit: » exteretur anima illa ex Israël. » Notandum est quod difficillime reperitur in his libris aliquid evidentius de vita animæ post mortem fuisse conscriptum. Hic ergo cum dicit, si fuerit mortuus ante purificationem, manere in illo immunditiam, et exteri animam illam ex Israël: id est, a consortio populi Dei, quid aliud vult intelligi, nisi manere animæ pœnam, etiam post mortem, si cum vivit mundata non fuerit sacramento isto, quo Christi baptismus figuratur? « Quoniam aqua aspersionis, inquit, non » est circumaspersa super eum, immundus est; adhuc » immunditia ejus in ipso est. Adhuc, » scilicet etiam post mortem. Quod vero supra dixit: Tabernaculum Domini polluit, » quantum in ipso est utique, dixit: sicut

¹ Num. xix, 11, 12. — ² Amos. 1, 3. — ³ Num. xix, 13.

Apostolus, « Spiritum nolite extinguere¹. » cum extingui ille non possit. Nam si ex hoc tabernaculum immundum factum vellet intelligi, mundari utique juberet.

XI. Postea vero immundos a mortuis factos, hoc est a mortuis operibus, quæ sunt omnes iniquitates, ita mundari jubet: « Et accipient illi immundo, inquit, a cinere » illius exustæ purificationis, et effundent super illum, id » est, super eundem cinerem, aquam vivam in vase: et accipiens hyssopum intinguens in aqua vir mundus, et circumaspergens super domum, et super vasa, et super animas, quotquot fuerint illic, et super eum, qui tetigerit os humanum, aut vulneratum, aut mortuum, aut monumentum, et asperget mundus super immundum in die tertio et in die septimo: et purificabitur die septimo, et lavabit vestimenta sua, et lavabitur aqua, et immundus erit usque ad vesperam². » Alia est aqua aspersionis, et alia utique illa qua lavabit vestimenta sua. « Et lavabitur aqua, » quam puto spiritalem intelligendam, per significationem, non per proprietatem. Nam sine dubio visibilis erat, sicut illæ omnes umbræ futurorum. Proinde qui sacramento baptismi recte abluitur, quod illa aspersionis aqua figurabatur, mundatur et spiritaliter, id est, invisibiliter, et in carne et in anima, ut sit mundus et corpore et spiritu. Quod vero hyssopo dixit aquam aspersionis aspergi, qua herba supra diximus fidem significari, quid aliud occurrit, nisi quod scriptum est: « Fide mundans corda eorum³? » Non enim prodest baptismus, si desit fides. A viro autem mundo dixit hoc fieri, ubi significantur ministri portantés personam Domini sui, qui vere vir mundus est. Nam et de his ministris in consequentibus dicit: « Et qui circumasperget aquam aspersionis, lavabit vestimenta sua, » id est, observabit et

¹ 1 Thessal. v, 19. — ² Num. xix, 17-19. — ³ Act. xv, 9.

corpore. « Et qui tetigerit aquam aspersionis, immundus » erit usque ad vesperam. Et omne quodcumque tetigerit » illud immundus, immundum erit: et anima quæ tetigerit, immunda erit usque ad vesperam¹. » Jam dixi superius quid mihi significare videatur², « Usque ad vesperam. »

QUÆSTIO XXXIV.

« OMNIS qui tetigerit super faciem campi vulneratum, » aut mortuum, aut os hominis, aut monumentum³. » Quæri potest quid dictum sit, « Vulneratum, aut mortuum. » Si enim aliud voluit intelligi vulneratum, aliud mortuum, cavendum est, ne putetur immundus esse etiam qui tetigerit vulneratum vivum, quod utique absurdum est. Sed quia possunt et mortui esse vulnerati, ipsos mortuos intelligitur discrevisse, ut et vulneratum mortuum intelligamus, id est, vulnere peremptum aut mortuum sine vulnere.

QUÆSTIO XXXV.

Quod de petra aqua educta est⁴, apostolus Paulus quid esset exposuit, ubi ait: « Et omnes eundem potum spiritaliter hiberunt. Bibebant enim de spiritali sequenti » petra. Petra autem erat Christus⁵. » Significata est ergo de Christo profluens gratia spiritalis, qua interior sitis irrigaretur. Sed quod virga petra percutitur, crux Christi figuratur. Ligno enim accedente ad petram, gratia manavit: et quod bis percutitur, evidentius significat crucem. Duo quippe ligna sunt crux.

¹ Num. xix, 21-22. — ² Vide supra quæst. xxxiii, n. 9. — ³ Num. xix, 16. — ⁴ Id. xx, 11. — ⁵ 1 Cor. x, 4.

QUÆSTIO XXXVI.

Quod de aqua illa quæ de petra profluxit dictum est : « Hæc aqua contradictionis, quia maledixerunt filii Israël » ante Dominum, et sanctificatus est in ipsis¹ : » prius maledixerunt, quando locuti sunt contra beneficium Domini, quo educti erant de Ægypto, et postea sanctificatus est in ipsis, cum illo miraculo profluentis aquæ ejus sanctitas declarata est. An forte duo genera hominum demonstravit, et contradicentium gratiæ Christi, et percipientium gratiam Christi; ut illis sit aqua contradictionis, istis sanctificationis? Nam et de ipso Domino in Evangelio legitur : « Et in signum cui contradicetur². »

QUÆSTIO XXXVII.

Quod inter mandata Moyses ad regem Edom dicit inter cætera : « Neque bibemus aquam de lacu tuo³, » intelligendum est gratis, id est, quia non gratis bibemus : quod postea manifestat, dicens : « Si autem de aqua tua bibemus, ego et pecora mea, dabo pretium tibi⁴. »

QUÆSTIO XXXVIII.

« Non declinabimus in dextera neque in sinistra⁵ : » pluraliter dictum est, in ea quæ dextera sunt vel quæ sinistra sunt.

QUÆSTIO XXXIX.

« Non introibitis in terram, quam dedi filiis Israël in possessionem : quoniam exacerbastis me super aquam maledictionis⁶. » Quam dixit superius aquam contra-

¹ Num. xx, 13. — ² Luc. ii, 34. — ³ Num. xx, 17. — ⁴ Ibid. 19. — ⁵ Ibid. 17. — ⁶ Ibid. 24.

dictionis, ipsam dicit hic maledictionis. Non enim ait, ἀντιλογία, sed λοιδορία.

QUÆSTIO XL.

« Et vovit Israël votum Domino. et dixit : Si mihi tradideris populum istum subjectum¹, id est, si mihi eum tradendo subjeceris, « Anathemabo illum et civitates » ejus. » Hic videndum est, quomodo dicatur, « Anathemabo, » quod vovetur, et tamen pro maledicto ponitur, sicut et de isto populo dicitur : unde illud est, « Si quis » vobis evangelizaverit præter quam quod accepistis, » anathema sit². » Hinc vulgo ductum est, ut devotatio dicatur : nam devotare se quemquam, nemo fere dicit, nisi maledicens.

QUÆSTIO XLI.

« Et anathemavit eum et civitatem ejus : et vocatum » est nomen loci illius Anathema³. » Hinc ductum est ut anathema, detestabile aliquid et abominabile videatur. Ut enim nihil inde victor in usus suos auferret, sed totum in poenam luendam voveret, hoc erat anathemare, quod vulgo dicitur devotare. Origo autem hujus verbi est in græca lingua ab his rebus, quæ votæ et persolutæ, hoc est, promissæ et redditæ, sursum ponebantur in templis, ἀπὸ τοῦ ἀνω πθέναι, hoc est, sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo.

QUÆSTIO XLII.

In itinere filiorum Israël, quo castra promovebant, atque ponebant, inter cætera scriptum est : « Et inde » castra collocaverunt trans Arnon in eremo, quod extat » a limitibus Amorrhæorum. Est enim Arnon limes Moab,

¹ Num. xxi, 2. — ² Gal. i, 8. — ³ Ibid. 3.

» inter Moab et inter Amorrhæum. Propterea dicitur in
 » libro : Bellum Domini Zoob inflammavit, et torrentes
 » Arnon, et torrentes constitui inhabitare Er¹. » In quo
 libro hoc scriptum sit, non commemoravit, neque ullus
 est in his, quos divinæ Scripturæ canonicos appellamus.
 De talibus occasiones reperiunt, qui libros apocryphos
 incautorum auribus et curiosorum conantur inserere, ad
 persuadendas fabulosas impietates. Sed hic dictum est
 scriptum in libro, non dictum est in cujus Prophetæ vel
 Patriarchæ sancto libro. Neque negandum est fuisse jam
 libros sive Chaldæorum, unde egressus est Abraham;
 sive Ægyptiorum, ubi didicerat Moyses omnem illorum
 sapientiam; sive cujusque gentis alterius, in quorum li-
 brorum aliquo potuit hoc esse scriptum: qui tamen non
 ideo sit assumendus in eas Scripturas, quibus divina com-
 mendatur auctoritas; sicut nec Propheta ille Cretensis,
 cujus mentionem facit Apostolus², nec græcorum scrip-
 tores, vel philosophi, vel poëtæ, quos idem ipse Apostolus
 magnum sane aliquid et veraciter promptum ad Athenien-
 ses loquens, dixisse confirmat: « In illo enim vivimus et
 » movemur et sumus³. » Licet enim divinæ auctoritati
 unde voluerit, quod verum invenerit, testimonium su-
 mme: sed non ideo omnia quæ ibi scripta sunt, accipienda
 confirmat. Cur autem hoc isto commemoratum sit loco,
 non evidenter apparet, nisi forte ut fines illic inter duas
 gentes constituerentur, bello actum est, quod bellum
 ejusdem loci homines propter magnitudinem, bellum Do-
 mini esse dixerunt, ut scriberetur in aliquo eorum libro:
 « Bellum Domini Zoob inflammavit: » quod vel arserit
 eodem bello ista civitas, aut ad pugnandum inflammata
 sit, hoc est, excitata, vel si quid aliud in obscuritate loci
 hujus latet.

¹ Num. xxi, 13, 14. — ² Tit. 1, 12. — ³ Act. xvii, 28.

QUÆSTIO XLIII.

« Hic est puteus, quem dixit Dominus ad Moysen,
 » Congrega populum, et dabo eis aquam bibere¹. » Ita
 hoc commemoratum est, quasi alicubi superius hoc ad
 Moysen dixisse Dominus legatur. Sed quia nusquam re-
 peritur, hic intelligendum est et illic bibisse populum,
 qui de siccitate conquerebatur.

QUÆSTIO XLIV.

« Et percussit eum Israël nece gladii: et dominati sunt
 » terræ ejus ab Arnon usque Jaboc, et usque ad filios
 » Ammon: quoniam Jazer termini filiorum Ammon sunt.
 » Et accepit Israël omnes civitates istas. Et habitavit Is-
 » rael in omnibus civitatibus Amorrhæorum in Ese-
 » bon². » Hic certe Israël possedit civitates Amorrhæo-
 rum, quas bello superavit; quia non eas anathemavit:
 nam si eas anathemasset, possidere illi non liceret, nec
 inde ad usus suos aliquid prædæ usurparet. Notandum est
 sane quemadmodum justa bella gerebantur. Innoxius
 enim transitus negabatur, qui jure humanæ societatis
 æquissimo patere debebat. Sed jam ut Deus sua promissa
 compleret, adjuvit hic Israëlitas, quibus Amorrhæorum
 terram dari oportebat³. » Nam Edom cum similiter eis
 transitum denegaret, non pugnaverunt cum ipsa gente
 Israëlita, id est, filii Jacob cum filiis Esaü, duorum ger-
 manorum atque geminorum, quia terram illam Israëlitis
 non promiserat; sed declinaverunt ab eis.

QUÆSTIO XLV.

« PROPTEREA dicent ænigmatistæ: Venite in Esebon⁴, »
 et cætera. Qui sint ænigmatistæ ideo non apparet, quia

¹ Num. xxi, 16. — ² Ibid. 24, 25. — ³ Id. xx, 21. — ⁴ Id. xxi, 27.

non sunt in consuetudine litteraturæ nostræ, neque in ipsis divinis Scripturis fere alio loco reperitur hoc nomen: sed quia videntur quasi canticum dicere, quo cecinerunt bellum inter Amorrhæos et Moabitas gestum, in quo Seon rex Amorrhæorum Moabitas superavit, non incredibiliter putantur isti ænigmatistæ sic tunc appellati, quos Poëtas nos appellamus, eo quod poëtarum sit consuetudo atque licentia miscere carminibus suis ænigmata fabularum, quibus aliquid significare intelligantur. Non enim aliter essent ænigmata, nisi illic esset tropica locutio, qua discussa, perveniretur ad intellectum, qui in ænigmate latitaret.

QUÆSTIO XLVI.

Quod dicit Scriptura, posteaquam Israël vicit Amorrhæos, et possedit omnes civitates eorum, misisse legatos Balac regem Moabitarum, ad conducendum Balaam, a quo malediceretur Israël¹, satis ostenditur non omnes Moabitas venisse in conditionem Seon regis Amorrhæorum, quando eos bello superavit: siquidem remansit gens Moabitarum usque ad illud tempus, ubi regnaret Balac rex Moab. Quod vero Moab dixit senioribus Madian, id est, Moabitæ senioribus Madianitarum: « Nunc ablin- » guet synagoga hæc omnes qui in circuitu nostro sunt, » non una gens erat, sed vicini ad vicinos dixerunt quod pariter cavendum esset. Nam Moab filius fuit Loth ex una filiarum², Madian vero filius Abrahamæ de Cethura³. Non itaque una gens erat, sed duæ vicinæ atque conterminæ.

¹ Num. xxii, 4, 5¹ — ² Gen. xix, 37. — ³ Id. xxv, 2.

QUÆSTIO XLVII.

Quid est quod scriptum est, « Et divinationes in manibus » eorum¹, » cum de iis diceretur, quos miserat Balac ad conducendum Balaam, ut malediceret Israël? Numquidnam ipsi divinabant? an aliqua ferebant unde faceret Balaam, quo posset divinare, tanquam aliqua quæ in sacrificiis incenderentur, aut quoquo modo impenderentur, et ideo dictæ sunt divinationes, quia per hæc ille poterat divinare? an quid aliud? obscure enim dictum est. Notandum sane, quod « Venit Deus ad Balaam et dixit ei: » Quid homines hi penes te², » etc. Nec dictum est, utrum in somnis hoc factum sit, quamvis per noctem factum satis eluceat, cum post hæc dicit Scriptura, « Et exurgens » Balaam mane³. » Potest enim movere, quomodo cum homine pessimo Deus locutus sit, quod etiamsi, in somnis factum esse constaret, non ideo nulla quæstio remaneret, propter ipsam indignitatem. Sic et Dominus Jesus Christus ait de divite illo, qui destruere veteres apothecas et ampliores novas disponebat implere: « Dixit ad illum Deus, » Stulte, hac nocte anima tua auferetur a te, hæc quæ » præparasti ejus erunt⁴? » Ne quisquam gloriatur, quod ei loquitur Deus eo modo, quo talibus loquendum esse novit; quando potest hoc et reprobis fieri: quia et cum per Angelum loquitur, ipse loquitur.

QUÆSTIO XLVIII.

Quod ait Balaam iterum ad se missis honoratoribus nuntiis, « Si dederit mihi Balac plenam domum suam ar- » gento et auro, non potero prævaricare verbum Domini, » facere illud pusillum vel magnum in mente mea⁵, »

¹ Num. xxii, 7. — ² Ibid. 8, 9. — ³ Ibid. 13. — ⁴ Luc. xii, 20. — ⁵ Num. xxii, 18.

nullum habet omnino peccatum : sed quod sequitur non est sine gravi peccato. Jam enim constans esse debuit semel audito, quod ei dixerat Dominus, « Non ibis cum » eis, neque maledices populum : est enim benedictus¹ : » nec eis ullam spem dare, quod posset Dominus, tanquam ipse Balaam muneribus et honoribus flexus, adversus populum suum, quem benedictum esse dixerat, suam mutare sententiam. Sed ibi se victum cupiditate monstravit, ubi loqui sibi Dominum de hac re iterum voluit de qua ejus jam cognoverat voluntatem. Quid enim opus erat quæ sequuntur adjungere? « Et nunc sustinete ibi et vos » nocte hac, et sciam quid adjiciet Dominus loqui ad me². » Proinde Dominus videns ejus cupiditatem captam devictamque muneribus, permisit eum ire, ut per jumentum quo vehebatur ejus avaritiam coërceret : hoc ipso confundens illam dementiam, quod prohibitionem Domini per Angelum factam transgredi asina non audebat³, quam ille cupiditate transgredi conaretur, quamvis eadem cupiditatem timore supprimeret. « Venit enim Deus ad » Balaam nocte, et ait illi : Si vocare te venerunt homines, » exurgens sequere eos, sed verbum quodcumque locutus » fuero ad te, hoc facies. Et exurgens Balaam mane stravit asinam suam, et abiit cum principibus Moab⁴. » Cur post istam permissionem Deum iterum non consuluit, et post illam prohibitionem iterum consulendum putavit, nisi quia ejus maligna cupiditas apparebat, quamvis timore Domini premeretur? Denique Scriptura sequitur, « Et » iratus est animatione Deus, quia ibat ipse : et insurrexit Angelus Dei, ut non permetteret eum in via⁵, » et cætera quæ sequuntur, donec asina loqueretur. Nihil hic sane mirabilius videtur, quam quod loquente asina territus

¹ Num. xxii, 12. — ² Ibid. 19. — ³ Ibid. 28. — ⁴ Ibid. 20, 21. — ⁵ Ibid. 22.

non est, sed insuper ei, velut talibus monstris assuetus, ira perseverante respondit. Postea illi et Angelus loquitur, arguens et improbens ejus viam : quo viso tamen exterritus adoravit. Deinde ire permissus est, ut jam per ipsum prophetia clarissima proferretur. Nam omnino permissus non est dicere quod volebat, sed quod virtute Spiritus cogebatur. Et ipse quidem reprobus mansit : nam posterior de illo sancta Scriptura ita locuta est, ut quidam reprehensibiles et reprobi viam ejus secuti dicerentur : « Secuti, inquit, viam Balaam filii Beor, qui mercedem » iniquitatis dilexit¹. »

QUÆSTIO XLIX.

DE Angelo qui locutus est Balaam in via, quo viso asina ejus progredi non ausa est, Scriptura ita loquitur : « Et » iratus est animatione Deus, quia ibat ipse, et insurrexit Angelus Dei differre eum in via². » Ubi primo notandum est, quemadmodum dixerit, « Iratus est Deus, et » insurrexit Angelus Dei : » nec interposuit iratum Deum misisse Angelum, sed tanquam in Angelo iratum Deum significavit; quoniam veritas et justitia Dei irasci Angelum fecit. Nam « insurrexit, » quod dictum est, utique commotione intelligendum est. Deinde quod ait, « Differre eum » in via, » quod græce positum est *διαβολεῖν*, hoc et in consequentibus dicit ipse Angelus, « Et ecce ego exii in dila- » tionem tuam³, » ubi græcus habet *διαβολήν*. Ubi fortassis accusatio congruentius intelligitur, ut hic quod dictum est « Differre eum in via, » accusare accipiatur. Unde creditur etiam diabolus appellatus, tanquam accusator latine dicendus sit : non quia nemo possit etiam bene recteque accusare; sed quoniam diabolus amat accusare, utique invidentiæ stimulis agitatus, quale illi in Apoca-

¹ 2 Petr. ii, 15. — ² Num. xxii. — ³ Ibid. 32.